Ч. 33. Pocztowa należytość opłacono ryczałtem. Львів, неділя 10. серпня 1929. Рік XXXI.

Виходить що тижня в неділю.
Адреса редакції і адміністрації: „Свобода", Львів, Ринок 10, II. пов.

СВОБОДА

СЕЛЯНСЬКА ГАЗЕТА
Орґан Українського Національно-Демократичного Обєднання.

ПЕРЕДПЛАТА виносить в краю: місячно 80 сот., чверть-річно 2 зол. 20 сот. В Америці 2 дол. річно. Зміна адреси 50 сотиків. Поодиноке число коштує 20 сот.

Телеф. Редакції: 29-41. Телеф. Друкарні: 29-25.

Щоби не стати в пів дороги.

Силою свідомости, орґанізації і праці наше село позбувається одної з найбільших своїх болячок — лихварського визиску і морального зіпсуття, якими цілі віки мучили село крамарі і шинкарі жиди. Ми вже зазначили це в попередніх числах, що наше село позбувається тої болячки, але ще її зовсім не позбулось. До цього ще далеко. Вистарчить лише послідкувати за дописами з сіл, щоби переконатися, як багато сіл ще стогне під тим тягаром лихви, визиску, деморалізації. Тому над тою справою треба дуже пильно застановитись, щоби не стати в пів дороги, але довести її до кінця.

Пригляньмося ще, *які користи ми маємо з того, що село позбувається жидів-крамарів.*

Окрема людина не дуже відчуває те, що на чомусь переплатить, чи на чомусь їй не доплатять одного-два сотики. Що там один два сотики?... Але зберім ми ті сотики з більше сіл і за кілька літ — то з того вийдуть грубі суми. От приміром: В селі переплачують люде на літрі нафти по одному сотикові. Хай село випалює на тиждень лиш 50 літер нафти. То це вже робить на рік 50 рази 52 — 2.600, себто 26 золотих. У 100 селах це робить 2.600 зол., а за 10 літ це дає суму 26.000 зол. (Це ми так взяли довільну цифру для прикладу. Бо нафти випалює кожне село далеко більше). А додаймо до того хочби лиш по сотикови надвишки на всіх товарах, як сіль, цукор, крупи і т. д. та ще додаймо до того недоплачені хочби по пів сотика на яйци. А хіба село переплачує на ріжних товарах лише по сотикови? В селі Садові на Волині селяне платили в жида-крамаря 50 сот. за один лист паперу, а коли в селі основано кооперативу, то той лист паперу відразу впав на 5 сотиків. Зложіть це все вам недоплачене і вами переплачене, то з того вийдуть грубі міліони. Вони для окремої людини незамітні, але що вони виходили з кишені народу, то доказують багацтва, які робили і роблять на наших землях жиди крамарі і шинкарі. То не краще, щоби ті грубі гроші оставалися в кишені народу, поверталась на його добро? А так воно й буде, коли дрібна торгівля по селах опиниться в наших руках, — в руках наших кооператив.

Коли не буде на селі жида-крамаря, то зменшиться на селі і моральне зіпсуття. Вже дитина не понесе до кооперативи краденого яйця на цукорки, ні парубок не понесе туди краденої чвертки збіжжа на горівку. До молоді буде мати більший доступ освіта і добре виховання. Наші діти будуть виростати на добрих громадян свого народу.

Але найважніщий у тій цілій справі є досвід, оте саме „чудо", в яке до недавна на селі ніхто не вірив.

В чому полягає ото „чудо"? Воно є наслідком нашої сили, якої ми набули свідомістю і орґанізацією. На цьому „чуді" кожний бачить, що ми лиш тоді нічого не варті, коли не зорґанізовані, коли кожний лиш сам про себе дбає, коли ми лиш нарікаємо на нашу біду, а не стараємось тій біді спільними силами зарадити. Натомість *кожний бачить, що ми можемо доказати навіть „чуда", коли виступаємо зорґанізовано і не нарікаємо, але працюємо.* Кожний бачить, що й наша голова, як захоче, то потрафить те саме, на що колись була здібна лише „жидівська голова".

Яка з того наука на будуче?

Ми найшли спосіб і силу, як позбутися одної нашої болячки на селі. Назвім це, що ми спромоглись якось склеїти стодолу... *То чому нам не попробувати збудувати хату?* Спосіб маємо, силу також, бракує тепер лиш доброї волі.

Дрібний крам на селі прибираємо до своїх рук. Звідки йде цей крам? З міста. А в місті ми маємо свої повітові союзи кооператив, гуртівні, „Народні Торговлі". Як ми весь дрібний крам лиш в них будемо брати, то що з того вийде? Те саме, що з крамом на селі. Отже наше завдання совісно і карно виконувати розпорядження наших централь. Тоді і в місті позбудемось перекупнів, а з часом всякі товари будемо діставати зі своїх фабрик. Бо весь прибуток з обороту товарів буде оставатися лиш в наших руках, а той прибуток йде на міліони, а міліони будують промисл і фабрики. Кажете — до цього далеко? Може, але хіба не на наших очах твориться на селі „чудо" з дрібним крамарством? То-ж ясно, що лиш від нас самих залежить, щоби як найскорше сталось „чудо" і з нашим містом і з нашими фабриками. Приміром — молоко. Ну — що таке молоко, що з ним можна робити? А з молока „Маслосоюз" також зробив „чудо" і цілими вагонами розсилає наше масло по світі. Колись на тому також чужинці дороблялись, а тепер з того всього вже багато йде на добро нашого народу. А хіба не можна зробити того самого зі збіжжам? Можна, але покищо збіжжа у нас ніхто не зачіпає. Кажемо — лиш „чудом" можна його вирвати з жидівських рук. А те „чудо", як бачимо, залежить лише від нас самих.

І так у кожній справі. Школа, самоуправа, наші права взагалі — все вимагає „чуда". І скільки в нас людей, що в зневірі надіються на якесь чудо, а не бачуть, що то чудо спочиває в наших власних руках!... *Свідомість, орґанізація, праця — оце ті чудотворці, перед якими ніщо в світі не встоїться, для яких немає в світі нічого неможливого.*

Чи тепер знаєте, чому наша партія — Українське Національно-Демократичне Обєднання — робить такий великий натиск на орґанізацію? Чи знаєте, чому наш часопис „Свобода", хоч сьогодня ще невеликий, а так багато присвячує місця орґанізаційним справам? — Бо тільки орґанізація дасть нам силу творити „чуда", яких ще так багато треба, щоби над нашою землею повеселішало сонце. *І ми будуємо орґанізацію і кличемо до неї весь наш нарід, щоби не стати в пів дороги. Щоби й справді збудувати свою хату.*

На прикінці ще звернемо увагу на одну річ. Тому, що розбудова кооперації опирається головним чином на плечах Українського Національно-Демократичного Обєднання, то противники Обєднання не щадять у своїх нападах і проводу нашої кооперації. Просто лякають людей, що той провід веде кооперацію до загибелі. Тут, у справі, яку ми обговорили вище, маємо найкращий доказ, скільки правди є в тих нападах. Вони є лиш поганою і шкідливою політичною грою. Тому не униваймо! Хай кричать чужі, хай лаються свої засліпленці, невірники і слабодухи!.. *Ми орґанізуймось і працюймо! В рядах Українського Національно-Демократичного Обєднання ми на очах чужинців і своїх легкодухів доведемо до повної побіди праці.*

Наші партійні справи.

БРІДЩИНА. Дня 21-го липня ц. р. скликав пос. Вислоцький довірочну нараду в селі Кадлубиська. Велику салю „Народнього Дому" виповнили місцеві селяни по береги. Прибули також громадяне з села Висоцько. Поліція не хотіла до наради допустити, закидаючи, що запрошення не були вислані почтою, але потім уступила. Нараду закінчено ухвалою відповідних резолюцій одобрюючих діяльність Укр. Парл. Репрезентації.

Дня 28-го липня по полудни відбув пос. Вислоцький довірочну нараду в Соколівці, на якій здав звіт з діяльности Укр. Парл. Репрезентації. В справі просвітній забирав голос о. Пришляк з Підгорець і п. Видрівський.

Того самого дня, вечером, відбув пос. Вислоцький дов. нараду в сусіднім селі Лабач.

Вічовий рух.

КОПИЧИНЕЧЧИНА. Дня 21. липня ц. р. відбулося справоздавче віче посла Заваликута в селі Коцюбинчиках, для сіл Коцюбинчики, Босири, Сокиринці і Зелена при участи около 700 людей. Після звіту з діяльности Укр. Парл. Репрезентації вічевики одноголосно одобрили працю Укр. Клюбу і візвали послів до дальшої боротьби за права укр. народу, особливо за українську школу. На вічу був присутний цілий постерунок поліції з Сидорова.

ПІДГАЄЧЧИНА, с. Товстобаби. Провокаційне поведення польського Стшельца. В неділю 21. липня в Товстобабах був храмовий празник. Народу зібралось кілька тисяч. На запрошення громадян приїхав до села о. др. Пелліх, щоби влаштувати віче. О. посла привитала перед селом делеґація громадян під проводом місцевого орґанізатора Е. Балицького. По Службі Божій почалось віче на парохіяльнім городі. На вічу був також представник Пов. Нар. Комітету в Підгайцях, п. Олекса Яворський. Вічовики дякували, що не забуто їх глухого кута, бо село Товстобаби є найдальше віддалене від пов. центру, дякували й Укр. Парл. Репрезентації за її діяльність і винесли ряд резолюцій в справі шкільній.

Ніби все в порядку. Але в той день зібралось в селі до 200 польських „стшельцуф" з крісами. Вони цілий день провокували українців. І то тоді, коли делеґація витала о. посла, і потім, коли правилось в церкві, машерували двічи попри браму церкви і співали воякі пісні, і на вічу висвистували й викрикували, щоби розбити віче. О. посол двічи протестував проти цього перед присутним в селі представником старости і комендантом постерунку, але це не помогло. Тільки завдяки спокоєви і тактови о. посла не дійшло до прикрих наслідків „стшелецкої" провокації. „Стшельци" не пошанували навіть нашого національного гимну, і коли на закінчення віча співано гимн, то „стшельци" затягнули свою пісню. Після цього поліція почала розганяти вічовиків, не зачіпаючи „стшельців".

Слід зазначити, що громадяне Товстобаб гарні й свідомі люде, але з браку відповідної підтримки з пов. центру в селі занепадає український дух. Треба надіятись, що Пов. Нар. Комітет більше заопікується цим закутком повіту, а коли йому вдалось добре поставити орґанізаційні справи в цілому повіті, то й тут вдасться йому в найблизшому часі перевести потрібну роботу.

ЗАБОРОНЕНЕ ВІЧЕ В КАЛУЩИНІ. Дня 28-го липня в селі Красне мало відбутися під голим небом посольське справоздавче віче для гірських сіл. Калуське староство вислало до Красного багато поліції, яка вже перед приїздом пос. М. Струтинського розганяла людей, мовляв — віча не буде. — Всеж вічовики, поховавшись до хат при головнім гостинцеві, очікували приїзду посла, а коли він надїхав, вийшли на дорогу. Перед отворенням віча до посла приступив комендант постерунку з Рівного і доручив йому письмо зі староства з забороною відчиту і віча „зе взґлендуф безпеченьства публічнего"...

Віче не відбулося, а навіть доступ до посла людям утруднено. Люде садами прокрадалися, щоби говорити з послом. Гурт вічовиків зібрався за селом. Коли відїзджав пос. Струтинський, вони обступили його, передаючи свої скарги і домагання до Укр. Парл. Репрезентації. Та в слід за фірою посла побігла поліція. Тільки завдяки холоднокровности пос. Струтинського не прийшло до прикрих можливостей.

15-та річниця початку великої війни.

Минуло 15 літ, як вибухла страшна світова війна. Страхіття тої війні ще живуть в памяти людей і про них нема що оповідати. Річницю її початку повинен би весь світ зустрічати великою жалобою. Але цього ми не бачимо. Навпаки — ми бачили лиш перед 1-им серпня, як приготовлялися до тої річниці комуністи і як у всіх державах роблено заходи, щоби не допустити до того комуністичного святкування. Чого це так?

Правдою є, що війна принесла всій Европі знищення. Але рівночасно війна принесла багато державам і народам те, чого вони без війни не осягнулиб. Візьмім Францію: таж вона більше як 40 літ приготовлялась до того, щоби відзискати від німців Альзацію і Льотаринґію. Велика війна повернула їй ті краї. І певне, колиб французи наперід знали, скільки їх ті краї будуть коштувати, то вони не спинились би перед тими жертвами, які зложили в великій війні за Альзацію і Льотаринґію. — Візьмім Польщу чи Чехословакію: вони можуть лиш благословити той день, коли почалась світова війна, бо для народу нема за великих жертв, щоби добути собі волю, свою державу. А це принесла їм якраз світова війна. — Візьмім хоч би Австрію чи Німеччину вони можуть лиш з жалобою зустрічати страшний для них кінець війни. Але початок? — Вони мусіли воювати, бо цього вимагав їх державний інтерес.

Час від часу читаємо в часописах, якою то страшною булаб нова війна, колиб вона вибухла. Ці відомости не є перебільшені. Можемо судити про те на підставі страхіть останньої війни. Вони повинніб відстрашити людей від нової війни, але то марна надія.

З нагоди 15-ої річниці початку війни пише польський „Ґлос Народу“. Він вказує на те, що тепер є кому лагодити міждержавні непорозуміння (Ліґа Націй), що майбутня війна, особливо ґазова, зродиже в людей відразу до війни, але проте каже — „треба так ділати, ченаче би війна мала вибухнути вже завтра... бо... понад мир цінимо цілість і незалежність своєї держави“. — Отже навіть тепер, коли ми вже знаємо, чим пахне новітня війна, мусимо ствердити, що є в народів щось більше вартісне, як ті жертви, які треба би зложити за нього війні. Те саме було в 1914 році і тому річницю початку великої війни радше збувають мовчанкою, бо ніби не випадає тішитися початком різні міліонів людей, але на менших святах її славлять. Вкажім хоч би урочисте святкування в Варшаві 15-ої річниці повстання 1 п. уланів леґіонів польських; цеж не що инше, як славославіє початкови світової війни.

Одинокі комуністи приготовлялися до великого святкування тої річниці і призначили на це свято день 1-го серпня — „червоний день“. Але — хіба вони мають причину окривайтися жалобою в той день? Ні! Бо не булоб світової війни, то не булоб сьогодня і комуністичної держави — Рад. Союзу. — Їх свято мало бути пропаґандою проти майбутньої війни. Чи то лякають їх страхіття нової війни? — Навпаки. Виступаючи проти війни т. зв. капіталістичної, вони проповідують ще страшнішу війну — комуністичну. Вони також мають свою ціль, для якої не завагались би пів світа зруйнувати вщент, щоби лиш приблизитися до тої цілі. І тому так гостро виступили проти того комуністичного свята всі держави світа, бо все таки їм сьогодня більше залежить на мирові, як більшовикам, комуністам.

Але дарма! Як ніхто не носить жалоби з приводу вибуху світової війни в 1914 р., так ніхто не завагається розпочати нову війну, коли вона лиш дозріє. Ніякі страхіття не спинять тієї війни, поки всі народи не стануть вільними. Бо навіть смерть від ґазів не виється траніцою від вічної неволі. А воля коштує — і дорого коштує!

По широкому світі.

„ҐАСЬКА КОНФЕРЕНЦІЯ з 1929 р.“ Так названо конференцію держав, яка має радити над т. зв. пляном Юнґа. Місцем конференції назначено місту Ґаґу (Голяндія) і від того її назва. Наради будуть відбуватися в двох комісіях: господарчій — про державні борги, і в політичній — про евакуацію Надренії. Конференції приписують велике значення. Провідниками делеґацій на конференцію є переважно премієри міністрів, а склад делеґацій є дуже численний. В німецькій делеґації є аж 200 людей. Чи справді конференція принесе світові так багато добра, можна сумніватися.

РАД. СОЮЗ І КИТАЙ договорились вже до того, що оба краї визначують своїх делеґатів, які мають в подробицях роаробити замирення сторін. Тимчасом всі права до спірної залізниці має Рад. Союз, адміністрація залізниці є китайська, війська стримуються від всяких демонстрацій і відходять з пограничного пояса. А внутрі країв — в Китаї дальше йде винищування комуністів, а в Рад. Союзі ведеться сильну аґітацію проти китайських „ґенералів“. Америка радила, щоби сов.-китайський спір вирішила комісія з представників 6-ти держав. Натомість Японія запевняє, що це є зайве, що Рад. Союз і Китай самі з собою помиряться.

АНҐЛІЯ І РАД. СОЮЗ НЕ ДОГОВОРИЛИСЯ. Новий робітничий анґлійський уряд поставив одним з перших своїх завдань помиритися з Рад. Союзом. До Льондону вже їздив рад. представник, вже йшли спільні наради, як то помиряться ті дві держави, але наразі все вірвалося. Ніби анґлійські робітники то робітники, але вони відповідають тепер за політику величезної анґлійської імперії. Отже висунули в своїх домаганнях також те, щоби Рад. Союз сплатив Анґлії борги, та й взагалі, щоби вирішити перше всі спірні питання, а щойно після того можна би привернути між обома державами нормальні дипльоматичні зносини. А Рад. Союз хоче якраз навпаки: перше навязати дипльоматичні зносини, а потім вирішувати спірні справи. Звичайно — не договорились. Тим більше, що анґлійський уряд мусить рахуватися зі своїми доміняями (заморськими краями), а ті є проти примирення з більшовиками, які їм дуже шкодять своєю пропаґандою.

„ЧЕРВОНИЙ ДЕНЬ“. „Червоний день“ 1-го серпня — себто день комуністичної пропаґанди проти війни і за всесвітньою революцією комуністам не вдався. Правда — про це вже постаралися уряди всіх держав, які перед 1-им серпня виарештували багато комуністів і поставили в гостре поготівля всю свою поліцію, а навіть військо; але й таки самі комуністи виявили в той день значний упадок своїх сил і впливів. Лише в Сараєві (Юґославія) і в кількох місцевостях Німеччини вдалось комуністам викликати більші демонстрації і лиш звідтіль повідомляють про вбитих в сутичці демонстрантів з жандармами. В инших краях „червоний день“ пройшов спокійніше, як проходить кожного року „1-ий травень“. Войовничий запал комуністів остався ще лише в Москві. Але то й не дивно. По перше там всякі „запали“ появляються по наказу, а по друге — тепер войовничий запал там потрібний, щоби лякати китайців. Отже коли в Гуті Королівській на Гор. Шлеську на заповіджене комуністичне віче прийшов лиш один чоловік, то в Москві в демонстрації взяло участь до пів міліона людей. Так принаймение пишуть ґазети.

З українських північних земель.

ПРОВОКАЦІЯ. Селянинові Будецькому з м. Колки на Луччині хтось прислав листа нібито від УВО, а потім підкинув під ґанок дві рушниці. Староста засудив за це Будецького на рік вязниці. Будецький вніс рекурс до окружного суду. 18 липня на розправі свідки під присягою зізнали, що на Будецькому мстився б. секретар ґміни й поліція, яка загрожувала його знищити. Свідки бачили в ночі коло ґанку коменданта поліції ще з кимсь. Присутні в суді очікували виправдуючого вироку. Але прокуратор, з огляду на закиди поліціянтам провокації, просив справу відкласти й викликати на суд поліцію. Справу відложено. Прокуратор заявив, що коли виявиться, що зізнання на поліцію є неправдиві, то він витягне з цього консеквенції.

„СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“. Філія „Сільського Господаря“ в Луцьку 14. липня заклала ще один кружок „С. Г.“ в селі Богушівці на волинському Поліссі, на Стоході. Зборами проводив голова філії п. В. Островський. — 21. липня голова філії мав відчит у кооперативі в с. Гірка Полонна про т-во „Сільський Господар“ і штучні погної.

БІДНІ СЕЛЬРОБІВЦІ. На днях Луцьк бачив таку картину: сельробівський посол, який нібито обороняє пролетарият від визиску, наймав на вулиці бідних поліщуків на польові роботи й довго з ними торгувався. Такі то оборонці працюючого народу.

СПРАВИ ЦЕРКОВНІ. — РЕЙОВЕЦЬ. Колись маєтком у Рейовці на Холмщині володів відомий польський письменник і історик Рей, протестант. Населення Рейовця й околиць було виключно українське. Коштом пана була побудована церква, яка проіснувала до цього часу. Після війни місцеві поляки-латинники, маючи новий костел, побудований з дозволу російської влади, захопили церкву й висвятили на костел. Їхній власний костел не завсігди є повний, бо латинські неофіти починають переходити до „костела народового“. Церква ж їм зовсім не потрібна й вона цілий рік стоїть замкнена. Православні українці, приписані до парохії с. Жулин (8 кільометрів), не раз уже просили, щоби їм повернули захоплену церкву. Але латинське духовенство й слухати не хоче. Тепер православні знову стараються про відновлення в Рейовці православної парохії. І тим більше мають на це підстави, бо села тягнуться до старого осередку й тут, у Рейовці, мають своє братство при каплиці, що була побудована за гроші місцевого населення й досі знаходилася в його руках. Та й ця каплиця не дає спати латинникам. Цими днями поліція забрала ключі від каплички нібито на домагання староства.

СПРАВА ЖАБЧА. Церква ще запечатана. Свщ. Сагайдаківський служив біля церкви на цвинтарі, не зважаючи на заборону староства. За це на нього вже наложено 800 зол. кари, по 100 зол. за кожну Службу. На селян Жабча й Смикова наложено кари понад 4 тисячі. 24. липня 20 селян було у воєводи, який обіцяв, що через два тижні церква буде повернена. Побачимо.

С. ЛОПАВШИ НА ДУБЕНЩИНІ. Православний священник Ів. Вікторовський, кацап і україножер, ужив церковне дерево на будівлю власного дому; селян, що просять про українську службу, лає останніми словами, глузує з селян так, що ті вже далі витерпіти не можуть. Два рази зверталися вони зі скаргою до митрополита й до консисторії, але консисторські москалі захищають русотяпа Вікторовського, і той далі сидить у парохії. Доведені до розпачі парохіяне цими днями звернулися до воєводи про потягнення цього москаля до карної відповідальности. Чи поможе цей крок — невідомо, бо місцева поліція дуже задоволена з цього україножера.

В СЕЛІ ПАСЛОВИЧІ, пов. Грубешів, дня 29-голипня селяне були в полі на роботі. В той час війт Стащук з писарем і 5 поліціянтами з Довгобичева, розвалили давну тепер зачинену православну церкву і зрівняли її з землею. Два дні пізнійше приїхала поліція з робітниками і хотіла забрати церковний матеріял, але люди не дали і хоронять його до тепер. Та церква має 340 літ і велику археольоґічну вартість. Ситуація напружена. Місцеві громаляне звернулися до Укр. Парл. Репрезентації за інтервенцією.

Ріжні вісти.

НА ПІВНІЧ від Владивостоку (пристань на Сибірі над Тихим Океаном) мало прийти до сутички між військами Рад. Союзу і білоґвардійцями. Повідомляють про 100 людей вбитих і ранених.

В БОЛГАРІЇ запанував такий нелад в керуванні державою, що поговорюють про диктатуру короля. Королівська диктатура означалаб побіду в Болгарії італійських впливів.

АМЕРИКАНСЬКІ ЛЕТУНИ побили всі рекорди. Двох їх протримались в повітрі без перерви 420 годин і 21 хвилин — себто 17 днів з половиною. За той час пролетіли 41.250 клм. і зужили 13.376 літрів бензини. Отримали за це нагороду 36.000 долярів.

У ФРАНЦІЇ урядує тепер новий кабінет міністрів з Бріяном на чолі. Його політика має бути продовженням політики старого уряду. Величезна більшість парляменту підтримала новий уряд.

АНҐЛІЙСЬКІ волокняні фабрики звільнили до 400 тисяч робітників. Надіються, що по кількох днях робітники повернуть до праці.

„ҐРАФ ЦЕПЕЛІН“ — великий німецький воздухоплав — знов полетів до Америки і прилетів туди щасливо рівно за 4 дні.

МІЖ Анґлією і Америкою вже ідуть розмови про розброєння на морі.

ЄГИПЕТ має в найблизшому часі дістати повну незалежність.

В ЦЬОМУ РОЦІ минає 20 літ, як перший аероплян відважився перелетіти через канал Ля-Манш, який ділить Францію від Анґлії. Тепер цей канал переплививають жінки, а літаки перелітають великі океани.

3 ВЕЛИКІ американські механічні виґрівальні курчат виґрівають денно 145.000 курчат. Скільки би то треба квочок, щоби висиджувати стільки курчат.

Самохід чи залізниця?

Часті самоходові катастрофи не відстрашують людей від самоходу. Самохід завойовує собі щораз більші симпатії і починає на добре конкурувати з залізницею. Під Льондоном вже скасовано одну залізничу лінію, яка не оплачувалась, бо люде їздили більше автобусами.

ПОВІДОМЛЕННЯ.

Сенатор Д-р Антін Горбачевський є на одномісячній відпустці від 1-го серпня.

Сенаторка Кисілевська з Українського Клюбу виїхала на запрошення українських жіночих товариств до Канади і Спол. Держав Північної Америки.

УВАГА КОПИЧИНЕЧЧИНА!

Дня 11-го серпня ц. р. (неділя), о год. 13-ій відбудеться в Копичинцях в салі „Народ. Дому“ довірочна нарада жінок-делеґаток повіту з таким порядком: 1. Участь жіноцтва в обороні рідного шкільництва. 2. Орґанізаційні справи жінок. — На нараду запрошені референтки з поза Копичинець.

Вступайте до фахових шкіл.

Наш нарід виконує переважно господарську працю і не зумів ще досі зорґанізувати навіть збуту всіх своїх виробів. А вже в промислі ми цілком залежні від чужих, часто ворожих нам людей. Більшість міст нашого краю стоїть неначе острови чужо-національної культури серед моря українських сіл. А при сучасній техніці місто грає провідну ролю в господарськім, культурнім і політичнім житті. Той є паном ситуації, в чиїх руках є місто! До того належить місто, хто опанував промисл й торговлю!

Успішну боротьбу за *українські міста* можуть повести лише фахово-освічені українці, що моглиби та вміли працювати в ділянці промислу та торговлі.

Ось тому звертаємось до української молоді з закликом: *вступайте до фахових шкіл!* Добрий ремісник, добрий фаховець є піоніром в розбудові нації!

Досвід показує, що вишколений ремісник, може краще забезпечити свій власний добробут, ніж маса тих, що покінчили ґімназії та навіть університети. А найбільш приманчиве становище ремісника, фахівця, техніка — це його вміння власною працею здобути собі вільне, незалежне місце в суспільстві.

Вступайте в першу чергу до фахових шкіл „Рідної Школи“! Під управою „Рідної Школи“ існують фахові заведення:

I. Сім так зв. фахово-доповняючих шкіл, а це: *у Львові*: 1) Мужеська фахово-доповняюча школа ім. Грінченка з правом прилюдности, (вул. Городецька ч. 95.); 2) жіноча фахово-доповняюча школа (кравецький відділ), пл. св. Юра ч. 5., в *Перемишлі:* 3) мужеська фахова доповняюча школа (вул. Смольки ч. 12.); 4) жіноча фахово доповняюча школа (відділ кравецький), вул. Татарська ч. 4.; в *Тернополі:* 5) мужеська фахово-доповняюча школа Кружка УПТ. (вул. Міцкевича ч. 11); в *Станиславові:* 6) мужеська фахово-доповняюча школа, (вул. Третього Мая будинок „Р. Шк.); в *Коломиї:* 7) мужеська фахово-доповняюча школа (Народний Дім).

Бажаючі записатися до цих фахово-доповняючих шкіл мусять перше постаратися вступити на практику до якогось майстра або підприємства (шлюсаря, коваля, столяря, кравця і т. п.), що собі хто вибере; дівчата голосяться до жіночої робітні „труд“, або й до приватних кравчинь.

До школи будуть приняті ті, що скінчили найменше 4 кляси народньої школи, віку від 14—17 років. Наука триває три роки. Хто мало підготовлений, вступає до приготовляючої кляси так, що для нього навчання триватиме 4 роки. За науку в школі майже нічого не треба платити або в деяких школах малощо. За науку у майстрів прийдеться дещо платити в залежности, як хто умовиться з дотичним майстром чи підприємством.

II. „Українська Торговельна Школа“ у Львові, вул. Корняктів ч. 1. Ця школа складається з двох відділів: 1) *Трьохлітна школа* для тих учеників, що скінчили найменше 7 кляс всенародньої, або три кляси середньої школи і 2) *однорічний* курс для абсольвентів середніх шкіл. Школа має характер торговельний і кооперативний та є вивінувана у всякі наукові середники, бібліотеку, машини до писання тощо. В державній і автономічній службі прислуговує абсольвентам школи право займати такі становиска, як абсольвенти середніх шкіл. У військовій службі мають також ці абсольвенти окремі управнення.

Вписове виносить 10 зол. одноразово, а місячна оплата 40 зол. з тим, що пильні й убогі можуть в міру фондів школи дістати знижку або й звільнення від оплати. Ново вступаючі до трьохрічної школи складають вступний іспит з української, польської, німецької мови та рахунків.

Записи у всіх цих школах відбуваються зараз по скінченню шкільного року та перед його початком. Кінець і початок шкільного року, як у державних школах.

За всіми інформаціями звертатися до дотичних шкіл. При письменнім записі треба долучити почтову марку.

Хто хотівби вступити до інших фахових шкіл (неукраїнських) та бажавби засягнути в тій справі необхідних інформацій, може в тій цілі звернутися до Відділу фахового шкільництва „Рідної Школи“ (Львів — Ринок, ч. 10. II. пов.).

Головна Управа „Р. Ш.“

Селяне мають досить кацапщини.

Дня 21-го липня скликав до Кадлубищ, пов. Броди. місцевий учитель Свистунович кацапський талергофський зїзд. Зїхалося аж трьох священників, кацапів — о. Балюта і о. Мельник з Брідщини та о. Патериґа аж з Перемишлянщини. Відправлено панахиду, та до промов не прийшло ізза протесту присутних громадян. Потім мали відбутися в одного кацапа збори, але туди прийшли по скінченім вічу пос. Вислоцького свідомі громадяне і кацапи під свист місцевої молоді забралися з села. Священники, бачучи настрій села, не пішли на сходини зовсім а посиділи в учителя Свистуновича і потім під охороною поліції поїхали во свояси.

Пруть до комісарщини.

Є така російська поговірка: „пишеться трамвай, а виговорюється кінка“ (це трамваєвий віз, який тягне кінь). Таке саме є в Польщі з самоуправою: пишеться самоуправа а виговорюється „комісаж жондови“.

Останні громадські вибори обрізали трохи давну комісарщину і польська преса, яка стоїть на послугах уряду, дуже чванилась поступовістю урядових т. зв. санаційних кол. Мовляв — привернули краєві самоуправу. Але та самоуправа зараз-же по виборах почала корчитися, а на її місце повертала знов комісарщина тільки з иншими людьми.

Комісарщина є головним чином направлена проти тих всіх можливих самоуправ, які не йдуть по лінії санації. З того приводу летять коміть головою управи кас хорих, в яких мають силу польські соціялісти (П.П.С.), з того приводу головні жнива має комісарщина в громадській самоуправі на наших землях.

Комісарщину запроваджує уряд, а помагає йому в тому на наших землях все польське громадянство; воно, де тільки може, створює догідний ґрунт для заведення комісаря, а преса підштовхує справу та доказує, що лиш комісар може завести лад в самоуправі.

Маємо два свіжі зразки, як польська громадянська санація пре до комісарщини. — Місто Городенка завязло в боргах. Щоби якось з них вилізти, міська рада постановила продати часть громадських нерухомостий. У тій справі не погодились українці з поляками і жидами. Наслідком цього уступає бурмістр Стефанович, а всі поляки скористали з нагоди спору і зложили свої мандати. Цим дуже втішився санаційний табор, який підсказує урядові, щоби тепер назначити для Городенки урядового комісаря, який єдиний може запровадити лад у мійській господарці. — Санаційна „Зєма Станіславовска“ радить, що й для Коломиї треба назначити комісаря, бо радні там лиш сваряться і взагалі не доросли до свого завдання.

Буває, що самоуправа недомагає, але уряд не подумає над тим, щоби ту самоуправу удосконалити, лише відразу її по „шапці“ і назначує комісаря. Дарма, що комісарщина вже не раз виявила свої найгірші властивости.

Без волі нема щастя.

Одна анґлійська ґазета друкує розмову свого кореспондента з президентом Чехословакії Масариком. У тій розмові през. Масарик між иншим сказав: „Жаден нарід не може бути щасливим, поки не визволиться і поки не запевнить собі засобів до заспокоєння своїх матеріяльних потреб“.

Справа Стрілецьких могил на Лисоні.

В справі зневаження Стрілецьких могих на Лисоні і в Потуторах внесла Президія Укр. Парл. Репрезентації обширну скаргу до центральної влади. В скарзі домагається: гостро покарати безпосередних і моральних виновників і виделеґувати окрему міністреряльну комісію для розслідження справи. Репрезентація внесла скаргу при кінці червня, а слідча комісія з рамени воєвідства зїхала до Потутор щойно в суботу дня 27-го липня ц. р. Висліди слідства не відомі. Відомо лише, що виновники подій остають дальше на своїх службових становищах. Містоголова Укр. Клюбу, посол Целевич, запротестував перед міністром внутрішних справ проти способу, в який переведемо слідство.

Позір!

Довжки. пов. Турка.

Дня 18/8 1929, відбудеться **Велике Віче в Должках** в домівці Читальні, на котре прибуде пос. Великанович. Проситься всі доокологічні села масово прибути!

НОВИНКИ.

— **Градова буря** знищила понад 3.000 морґів землі в селах: Задністря, Угерці і Цуків в Самбірському повіті.

— **Мода йде з часом з міста на село.** Поволі появляються на селі і наймодніші короткі спідниці. То хайже знають наші дівчата, що короткі спідниці вже скоро будуть не модні. В моду війдуть знов довгі спідниці. Отже краще відразу перейти на найновішу моду, себто зовсім не заводити на селі коротких спідниць.

— **Грошові надужиття.** В експедицийному відділі скарб. уряду в Кракові викрито злодійство або т. зв. дефравдацію на кілька тисяч золотих. — Розпочато слідство в справі спроневірення 20.000 зол. в торговельній комісії спілки працьовників Кас Хорих в Лодзі.

— **Як закон то закон!** Анґлійський король заплатив поліціянтові кару за свого пса, що бігав по вулиці. Трудно — такий закон!

— **Засудили пів чоловіка.** Злодій вкрав дорогоцінности, але так, що через вилупану в стіні діру перехилився до помешкання за вкраденими річами лиш до половини. Адвокат боронив злодія тим, що він же не був цілий у помешканню, де пропали дорогоцінности. Суд з тим згодився і засудив на рік тюрми лиш ту половину злодія, що крала — себто горішню половину до пояса. Але ноги злодія з солідарности до голови і рук, хоч і невинно, також помандрували за крати. Сталось це — в Америці.

— **Пожежі роблять знищення в цілому світі.** В Косові згорів водяний млин. Шкода 15.000 зол. — В Олешицях на Виленщині згоріло 30 господарств, в огні згинуло кільканадцять коров і коней та попеклося 6 осіб. Шкода до пів міліона зол. — Величезна пожежа вибухла в неапольському порті (Італія). Шкода кілька міліонів лірів. — В околиці Ніцци (Франція) загорівся ліс. Згоріло 60 господарств. — В Сараєві (Югославія) згоріли залізничі маґазини. Шкода 8 міліонів динарів.

— **Арештовано посла Вальницького.** Перед „червоним днем“ поліція арештувала посла Сель-Роб-Єдности Вальницького. Арешту нібито домагався виленський суд. На домагання того суду в свій час видав сойм посла Вальницького за його виступ на комуністичному процесі в Вильні.

— **Ніхто не знає, де його смерть чекає.** В Бичківци, пов. Чортків, Софія Шевчук ко.пала глину. Глина обірвалася і забила жінку на місці. — На смерть засипала земля

Йосипа Новака в каменьоломі в Залізцях, п. Зборів. — За маєткові справи тяжко побив М. Угринюк з Шупарки, пов. Борщів, свого 70-літнього тестя П. Паладійчука, який від побоїв помер. — Втопилася 8-літня Станислава Юнік в річці Камінка в Камінці Струмиловій і 18 літня Анна Олійник в ріці Серет в Луці великій пов. Тернопіль. — Застрілився ізза родинних непорозумінь 20-літній Н. Шийковський над ставом у Львові. — На дорозі між Малеховом і Ляшками під Львовом найдено трупа 22-літньої Марії Дубанович. Арештовано підозрілих двох парубків з Ляшок. — В Яворівщині застрілено М. Мусяновича, якого пошукувано за злочин морду. — В Рашкові, повіт Городенка, парубок Мадриґа замордував сокирою батька, маму, тітку і її 7-літнього сина. Все — за мєток. — В Мушині біля Коломиї робітник стрілив через вікно до свого господаря, але хибив. Зате трафив якраз — у тюремні двері. — В Стоянові затроїлося 4 особи грибами. Одна з них 21. липня померла.

— **Механіки від розбирання гранат в нас не переводяться.** В Іванівці, пов. Теребовля, двох 16-літніх „механіків“ переплатили свій „фах“ смертю на місці. А в Угринові Долішнім пов. Станиславів, аж 4-ох площців перейшли до майстерні на той світ, 4-ох инших (всіх їх було 8) не здали іспиту і опинились в шпиталі. Скільки вже було тих нещасливих випадків з тими ґранатами, проте й досі гинуть молоді хлопці зі своєї дурної цікавости і необережности. В Ополю на Шлеську також оден хлопець згинув, а двох ранених пішло до шпиталю наслідком вибуху ґранати.

— **Управи Кас хорих далі розвязують.** В найблизшім часі очікують розвязання управи Каси хорих в Стрию.

— **Мука у Львові.** По найновішому цінннику 1 кґ. муки у Львові коштує: пшеничної 68 проц.: у млині 74 сот., в гуртівні 75, в дрібній продажі 80 сот; житньої 70 проц. в млині і гуртівні 40 сот. Одже наступила мала знижка.

Відділ правної поради.

Веде пос. В. Целевич.

ЗАМІТКА. У цьому відділі будемо давати відповіди на запити кождого передплатника „Свободи“. Листовну відповідь одержить лише той передплатник, що пришле почтовий значок за 25 сот.

В справі заосмотрення російських і австрійських передвоєнних інвалідів.

Питання: Полісся: Чи інвалід з російсько-японської війни може побирати інвалідську ренту і як про неї старатися?

Відповідь: Польський інвалідський закон дає заосмотрення тільки тим російським і австрійським інвалідам, які стали інвалідами в часі від 1. серпня 1914 р. і тому він не відноситься до російських і австрійських передвоєнних інвалідів Передвоєнні російські і австрійські інваліди мають право домагатися інвалідського заосмотрення на основі обіжника міністерства скарбу з дня 28. квітня 1925 року Ч: 8403. Цей обіжник постановляє, що інваліди, які в Росії побирали інвалідське заосмотрення на основі російського інвалідського закону з дня 12. червня 1912 р., а в Австрії на основі інвалідського закону з дня 27. грудня 1875 р., мають право побирати інвалідське заосмотрення і в польській державі. Такі особи мусять бути польськими горожанами і їм виплачуватиметься інвалідську ренту щойно від 1. жовтня 1924 р. Висоту інвалідської ренти устійнюється в цей спосіб, що признану Росією ренту в рублях, зглядно Австрією ренту в коронах, перемінюється на польські злоті в спосіб вказаний в розпорядку міністра скарбу з дня 1. серпня 1924 року. Прохання про признання інвалідської ренти мають вносити російські передвоєнні інваліди до Скарбової Палати Варшаві, а астрійські в Кракові. Зі сказаного слідує, що передвоєнні інваліди можуть здобути інвалідське заосмотрення. Інформації відносяться до усіх українських земель.

Височанського („єдинка“), котрий баламутить нашого темного Бойка своїми промовами і обіцянками.

Проте наше село, не зважаючи на ріжні трудноші і застрашування, заложило собі Читальню „Просвіти“. Дня 19 травня ц. р. відбулися перші Загальні Збори. Завдячити це треба Данилові Романчукові, котрий не пожалів ні часу, ні труду, а всіма силами старався своє село затуркане й загулюкане панами й жидівськими „пявками“ поставити до боротьби з темнотою.

Головою Читальні вибрано о. Осипа Бодана, місто головою М. Іршака, секретарем Данила Романчука, скарбником Кирила Марочканича і біблботекарем Ілька Романчука. Хату для Читальні відступив Дан. Романчук.

Маємо членів понад 90. Між иншими визначається освітньою працею Луць Кривецький, Ілько Романчук і Кирило Марочканич.

Маємо надію, що праця на полі освітнім піде вперед, в чому запевнюють нас вибори до сойму. Ми всі, як один, пішли за Українським Національно-Демократичним Обєднанням.

Кличемо всі доокличні села, як Завадку, Росохач, Задільсько і Красне заложити собі національну твердиню, якою є Читальня „Просвіти“. З Богом Вперед!

Ціни у Львові.

Збіже Пшениця 44·50, жито 24·50, ячмінь 23·25, овес 21·00, гречка 29·50, кукуруза 27·50, сіно солодке 7, солома прасована 5. Ціни найвисші на стації заладовання

Гроші незмінені.

З господарської практики.

Причини невдачі весняних щеплень.

Хто займається щепленням на весні, той зазнає в початках частих невдач, які нераз відбирають охоту до цього приємного і корисного заняття. Тому треба знати причини можливих невдач на перід; тоді найдемо і посіб, щоби ті невдачі оминути, або бодай зменшити.

Невдачі з весняними щепленнями мають свої причини: 1) в самих зразах, 2) в мяздзі, 3) в тупому і невідповідному ножі, 4) в злім заложенню зраза, 5) в приступі повітря до зраненого місця, 6) в злій масти, 7) в самій дичці, 8) в злім підсоннію. Ці причини часто змішуються і дві, три причини разом доводують, що щеплення мусіло невдатися.

При весняному щепленні треба притримуватися таких правил:

1) Зрази до щеплення мусять бути дібрані старанно, щоби були ядерно кріпкі і здорові. Зрази можуть бути і тонкі, лише повинні бути зовсім здорові, без найменшого ушкодження. Коли взагалі мязґа не є зелена, а має хоч би невеликі бурі, руді або темнаві плями, — то таких зразів не уживати до щеплення, бо їх невдача є певна. Зрази засохлі, на яких кора місцями є поморщена, також нездалі. Зрази не приймаються, коли є за довгі; вони мають бути не довші як 3 очка.

2) Притинка зраза мусить бути по змозі акуратна; до щеплення треба бути вивченим і вправленим. Ніж до щеплення має бути гострий, як бритва. Самий зраз має бути відповідно натятий і шільно допасований до мязґи дички.

3) По защепленню треба зранені місця добре замастити садівничою мастею, щоби до них не доходило повітря, і в міру з легка обвязати личком чи відповідною шматкою.

4) Треба постаратися про відповідну і добру садівничу масть, а доброю є лише ця масть, що є достаточно плинна і липка, щоби рану від щеплення на який місяць щільно закрити від найменшого приступу повітря. Найліпша масть є з ростопленої каляфонії розпущеної спіртом на густу плинну масу.

5) Сама підкладка-дичка, коли вона є зле приладжена до щеплення, взагалі є невідповідна своєю природною будовою — суковата, крива, нездорова, покалічена і т. п., може бути причиною, що щеплення не прийметься.

6) При весняним щепленню робимо часто найбільші помилки тим, що не рахуємось з нашим кліматом, що має великий вплив на щеплення. У нас же в березни буває собі зимно; а ще гірше дається в знаки защепленим деревцям розмерзання і теплота та пригрівання сонцем в день, а лютий зимний мороз в ночі. Ценна теплота побуджує круження соків в деревині, а ледова нічна студінь стинає ці соки і лід. Деревині здоровий покритий корою, ці зміни температури не шкодять, але для щепок ледове зимно приморозків дуже небезпечне. Подумаймо, що мусить статися з соками скаліченої мязґи, так дички, як і зраза, коли в скалічене місце вітсься мороз: вони мусять перемерзнути. Єдиною радою, щоби оминути перемерзання зраза, не зачинати щеплення скорше, аж поки не зачнуть добре пукати порічки і аґрест. Коли хто може, то добре щепити в теплицях, в кімнатах в березні і висаджувати приняті вже щепки коло другої половини квітня на ґрунт в шкілку чи в сад.

Коли кому не вдалося весняне щеплення, то по цьому може узнати, чому воно не вдалося, і мати з цього науку на будуче.

Михайло Бардеґа.

Дописи.

БОНАРІВКА, ПОВ. СТРИЖІВ. Тяжко працювати нашим орґанізаціям по цілім краю, але ще тяще у нас, де ми становимо справді меншість серед поляків. Проте ми не унываємо. Працюємо, як можемо, а наша праця не пропадає марно. Наше село не належить до забутих і забитих сіл. Маємо свої кооперативи споживчу і кредитову, маємо й читальню „Просвіти“. Завдячуємо це чільним громадянам, як о. Клюфас. о. Хархаліс, бл. п. о. Мудрий, інж. арх. М. Шуплат, учит. Ґолей, В. Шуплат, яких за їх працю вибрано почесними членами нашої читальні. За добрим приміром йдуть всі громадяне, так що в читальні маємо кількадесять членів добродіїв.

Дня 14 і 21-го липня наш аматорський гурток поставив „Невольника“. Наші аматори не відстають від других. Вони трудящі й охотні до праці то й не диво, що віддана праця учит. Ґнатюка і о. пароха Клюфаса не пропала марне. Вистава вийшла на славу. Чистий прибуток з вистави пішов на внутрішнє відновлення читальняного будинку. А будинок в нас великий і головно власний. — Працюємо і йдемо вперед.

ДОЛЖКИ, ПОВІТ ТУРКА н/Стрийом. Вже маємо читальню. До найтемніших закутин нашого краю зачисляють Турчанщину. На це склались ріжні обставини. Поперше — немає в нас добрих, а в полудневo східній частині повіту жадних доріг, тільки калюжі й рови, які вижолобили гірські потоки. Друга прикра річ — це брак поступової інтеліґенції. На жаль мусимо зазначити, що наші священики тут в горах також не проявляють громадської діяльности. Не бракує в нас „русотяпів“, котрі навіть не хочуть чути про „якусь Україну“. А найгірше нам шкодять і кидають колоди під ноги „обивателе“ з Висоцька вижнього, Комарник, Матькова, Мохнатого, Гусного й Ільника, які зачисляються до „ясне пануф шляхціцуф“ мимо того, що є обряду грецького і говорять укр. мовою. Вони то собі вибрали послом Віктора

Видає Сп-ка „Діло“, зар. стов. з обмеж. пор. — За редакцію відповідає Ол. Кузьма. — З друкарні Вид. Спілки „Діло“, Львів, Ринок ч. 10.